

ຮັບກາດທີ່ ۳

ພຣະບາກສມເດືອນພຣະນັ່ງເກລົາເຈົາວຍູ່ຫົວ ພ.ສ. ໨ໜ້າ໨່າ - ໨ໜ້າ໨່າ

H.M. King Nangklaor (Rama III) 1824 - 1851

“**ก**ารที่สกสครามบังคุณบ้างพม่าก็เห็นจะไม่มีแล้วจะมีอยู่ก็แต่บังพวกพรึ่งฯแห่งวังฯแห่งอย่าฯห้เสียก็แก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาก็คิดควรจะเรียนเอาไว้ก็ฯห้ออาอย่างเขาก็แต่อย่าฯหันบักดือเลื่อมฯสไปกเดียว...”

พระราชนิรัน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติได้ทรงพบเห็นความบกพร่อง ในระบบเศรษฐกิจการค้าแบบดั้งเดิมของไทยเรา ที่ สมควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขโดยอาศัยประสบการณ์ ที่เคยทรงงานกำกับธุรการกรมพระคลังมหาก่อน จึง ได้ทรงเริ่มปฏิรูปเศรษฐกิจของไทยขึ้นใหม่ให้เข้าสู่ ระบบเศรษฐกิจเพื่อการตลาด และการส่งออกอย่าง แท้จริง จึงทรงมีพระราชนิรันตามเอกสารของ เอเนรี เบอร์นี ว่า

“ในวันแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์พระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประกาศว่า มิได้ตั้งพระราชหฤทัยจะเป็น พระมหากษัตริย์ฝักใฝ่ในการค้า และจะไม่ทรงกระทำ การค้าขายนักขัตติย์แต่ผู้เดียว จะทรงอนุญาตให้ทุกคน มีสิทธิค้าขายได้โดยเสรี...”

พระราชนิรันย์กิจใน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ด้านการปกครอง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังคงเป็นไปลักษณะเดิมที่มีมาแต่ครั้งสมัยพระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่มีการ ปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค โปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง กลองวินิจฉัยเกรี้ขึ้นในวัง หากราชฎรผู้ใดได้รับ ความเดือดร้อนจะกราบบังคมทูล ก็ให้เบติกลงนั่น ตำรวจเวรที่ยังอยู่ก็จะนำความขึ้นกราบบังคมทูล เพื่อให้มีการชำระความกันต่อไป

ในรัชสมัยของพระองค์นั้น ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการสักและการลงทabeเป็นรากฐานเพื่อเป็นกำลัง รับใช้ชาติ ได้ตั้งเมืองขึ้นใหม่เพื่อสะดวกแก่การ ปกครอง

นอกจากนี้แล้วยังได้กำหนดกฎหมายใหม่ เช่น กฎหมายจรอห้ามเส้น มีหลักการว่าหากมีคดีอาญาปล้น สะดมเกิดที่ใด ราชฎรผู้เป็นเพื่อนบ้านมีหน้าที่ต้อง ช่วยกันติดตามจับกุมผู้ร้ายได้ถืออาชีวะตั้งวัด ๕ เส้น โดยรอบจากบ้านที่เกิดเหตุ คุณร้ายที่สามารถจับกุมได้ ก็มิได้มีการลงอาญาโดยทารุณ แต่กลับทรงชี้ให้เห็น บทบัญญัติโดยทรงพระกรุณาเรียบเรียงงบท พระราชนิพนธ์ไว้ และพระราชนิพนธ์นี้ นักอษาญาติไทย รุ่นปัจจุบันอ่านแล้วก็ต้องยกมือขึ้นถวายบังคมเห็นอ ศรีเรเกล้า พระราชนิรันย์แจงให้รู้ว่า ภารกิจที่ต้อง ปฏิบัติไว้อย่างละเอียดลออ และกระจ่างแจ้งยิ่งนัก รัฐบาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ ต้อง ปรบมือทั้งฝั่น ปราบหั้งหั้งยี่ (คนจีนที่ค้าฝันและตั้งเป็น สมาคม) หลายครั้งหลายหนน ทรงปราบอย่างจริงจัง และมีพระราชประสงค์แน่นแหน่ที่จะปราบฝันให้สิ้นไป จากแผ่นดินไทย เพราะไม่ต้องพระประสงค์จะเห็น คนไทยขี้เกียจ ไม่มีคุณภาพ เพราะมีผู้ติดฝันนั่นเอง

ด้วยพระมหาการุณายิ่คุณที่ทรงมีต่ออาณา ประชาราชภูมิ ทรงส่งเสริมศีลธรรม ได้ทรง ออกกฎหมายในเรื่องการพนัน ตามหลักธรรม ในพระศาสนา เช่น การเลี้ยงปลาดัก และไก่ชน ด้วยทรงเห็นว่าเป็นการพนัน มีแต่โทษสถานเดียว เป็นเหตุให้มีการตีชิงวิ่งราตามมาไม่ขาด นอกจากนี้ ยังได้ตั้งโรงทานตลอดรัชกาล

ด้วยพระราชบูชาอย่างนี้ บ้านเมืองไทยเมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงร่มเย็นหนักหนาถึงกับกวีต้องบันทึกว่า

“ด้วยพระราชกุศลเป็นต้นก่อน
จึงถวาร เรื่องรุ่งทั้งกรุงศรี
ประกอบกิจ บ่อบุญ พุนทวี
ไปทั่วที่พระนิเวศน์ทุกเขตตามฯ”

ด้านเศรษฐกิจ

สมัยรัตนโกสินธ์ตอนต้น ประเทศไทยยังเป็นอาณานิคม ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไปจากแต่เดิมมาก ชาวตะวันตกได้พัฒนาระบบการเมืองเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผ่านการปฏิวัติอุตสาหกรรม กิจการอุตสาหกรรมและ การพาณิชย์เจริญก้าวหน้ามาก รับทฤษฎีการค้าเสรี ของ อดัม สมิธ (Adam Smith) ซึ่งส่งเสริมระบบการแข่งขันโดยเสรี ยกเลิกระบบผูกขาด การปฏิวัติอุตสาหกรรมยังผลให้วิทยาการความรู้ด้านเทคโนโลยี ก้าวหน้าเหนี่ยวว่าชาวตะวันออก ทึ้งในด้านการคุณภาพ และอาชีวศึกษา ปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับความต้องการของตลาดโลก ที่ต้องการสินค้าคุณภาพดี ที่มีมาตรฐานในระดับโลก ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจ ให้เข้ากับความต้องการของโลก

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้ชี้อว่า “กษัตริย์นักการค้า” ด้วยเหตุที่พระองค์ทรงมีพระอัจฉริยภาพด้านการค้ามาก มีความเจริญรุ่งเรือง ริเริมความสัมพันธ์กับประเทศทางตะวันตก แต่ในระยะนั้นประเทศไทยยังมีการปกครองระบอบสมบูรณ์แบบอธิราชย์ การค้าเป็นระบบผูกขาด โครงสร้างสังคมเป็นระบบศักดินา การปกครองประเทศอยู่ภายใต้กลุ่มนัชชั้นผู้ปกครองจำนวนน้อย

ซึ่งยังคงต้องการรักษาสถานภาพเดิมไว้เท่าที่จะทำได้ นับเป็นโชคดีของเมืองไทยที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และกลุ่มนัชชั้นนำได้ศึกษาสถานการณ์ระหว่างประเทศ จึงพยายามปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินนโยบายกับประเทศตะวันตกให้เหมาะสมอย่างระมัดระวังรอบคอบ ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในขอบเขตที่จะพึงกระทำได้

พื้นฐานความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตก

ตัวบุกเบิกคือสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศตะวันตกได้เริ่มพื้นตัวใหม่ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดตุเกสซึ่งเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่เข้ามาเปิดประตูการค้ากับไทย สมัยอยุธยาเมื่อ พ.ศ. ๒๐๕๔ ก็เป็น “ฝรั่งชาติแรก” ที่พยายามเข้ามาติดต่อขอเจริญสัมพันธ์ไม่ต้องการค้ากับไทยในสมัยรัตนโกสินธ์

อุปราชโปรดตุเกสที่เมืองมาเก๊าได้แต่งตั้งทูตเชิญอักษรสารเข้ามาถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชใน พ.ศ. ๒๓๒๙ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๖๑ สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย คาร์โลส มา努เอล ดา ซิลเวรา (Carlos Manuel da Silveira) เป็นทูตนำเครื่องบรรณาการมาถวายเพื่อขอเปิดสัมพันธ์ไม่ต้องกับไทย และขอให้เรือสินค้าของพ่อค้าโปรดตุเกสเข้ามาค้าขายในเมืองไทย โดยฝ่ายโปรดตุเกสยินดีให้เรือสินค้าของไทยไปค้าขายยังเมืองมาเก๊าได้โดยสะดวกด้วย

ในช่วงสมัยรัตนโกสินธ์ตอนต้นนี้ ชาติตะวันตกมีอิทธิพลทางการค้ามากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ อังกฤษ มีใช้โปรดตุเกส อังกฤษเป็นชาติผู้นำในการปฏิวัติอุตสาหกรรมตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ อุตสาหกรรมภายในประเทศไทยเจริญรุ่งเรืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมทอผ้าที่อังกฤษผลิตได้มาก จนต้องแสวงหาตลาดค้าต่างประเทศเพื่อส่งไปจำหน่าย การค้าของอังกฤษระหว่างอินเดียกับจีนเจริญขึ้นเป็นลำดับ ความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาเมืองท่าในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงเพิ่มมากขึ้นใน พ.ศ. ๒๓๒๙ ฟรานซิส ไลต์ (Francis Light) แห่งบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ สามารถเจรจาภัยเมืองไทรบุรีเข้ามาค้าขายมากหรือปีนัง เป็นเมืองท่าของอังกฤษ และเข้าดินแดนตรงข้ามกับเกาะปีนังที่เรียก

ว่า โพรวินซ์ เวลส์ลีย์ ในปี พ.ศ. ๒๓๓๔ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๖๒ โทมัส สเตมฟอร์ด แรฟเฟลส์ (Thomas Stamford Raffles) ได้ตกลงเช่าเกาะสิงคโปร์จากสุลต่านรัชย์ไฮร์ เป็นเมืองท่าปลดอาชีของอังกฤษ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกแห่งหนึ่ง ต่อจากปีนัง

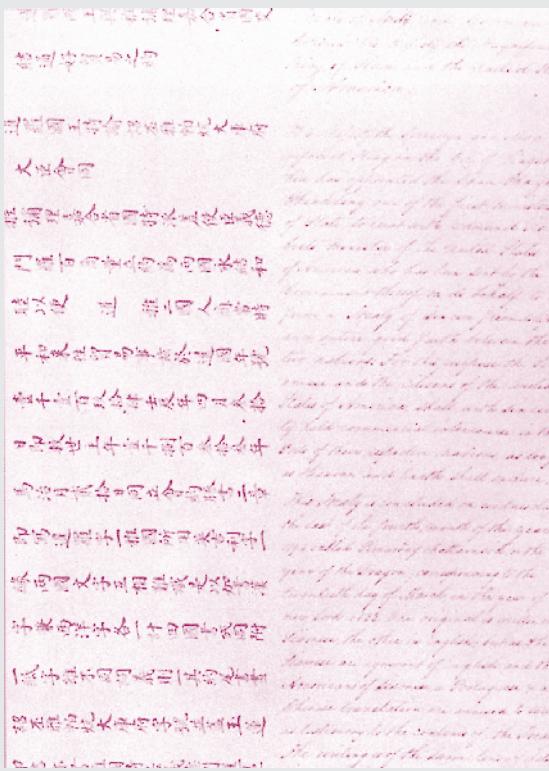
การกำสันธิสัญญาจบับแรกในสมัยรัตนโกสุมพร์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. ๒๓๖๗ นั้นเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่พม่าทำสงครามกับอังกฤษครั้งแรก เนื่องจากปัญหาขัดแย้งเรื่องพรเมเดนทางตะวันตก ที่ติดกับเขตแดนของอังกฤษในอินเดีย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงติดตามสถานการณ์ ครั้งนี้โดยตลอดมา ในระยะนี้เอง ลอร์ด แอมไฮร์สต์ (Lord Amherst) ผู้สำเร็จราชการอังกฤษประจำอินเดียก็แต่งตั้งให้ ร้อยเอก เฮนรี เบรอร์นี (Captain Henry Burney) คนไทยเรียกชื่อว่า “หันตี บาร์นี” เป็นทูตอังกฤษคนที่สองเข้ามายังกรุงเทพฯ เพื่อเจรจา ขอทำหนังสือสัญญาค้าขายกับไทย ต่อมาอีก ๒ ปี ผลของสงครามระหว่างพม่ากับอังกฤษที่สิ้นสุดลง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๙ พม่าเป็นฝ่ายแพ้ชัยต้องยอมรับ สิทธิของอังกฤษ เสียเมืองให้แก่อังกฤษ และเสียค่าปรับเป็นเงินถึง ๑ ล้านปอนด์ สงครามครั้งนี้เป็นบทเรียนแก่ไทยให้ตระหนักรู้ว่าศักยภาพทางทหาร การเมือง เศรษฐกิจของไทยต้องปรับเปลี่ยนเสียใหม่ โดยใช้การเจรจาทางการทูตแทนยุทธวิธีการสู้รบ และด้วยเหตุผลนี้เองไทยจึงต้องหางานทำสนับสนุนทางพระราชไม่ตรีและพาณิชย์กับอังกฤษ นับเป็นสนับสนุนทางพระราชไม่ตรีและการพาณิชย์ฉบับแรกที่ไทยทำกับประเทศตะวันตกในสมัยรัตนโกสินทร์

สนธิสัญญาฉบับนี้เป็นที่รู้จักกันในนามว่า สนธิสัญญาเบอร์นี ประกอบด้วยสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีรวม ๑๔ ข้อ และมีสนธิสัญญาทางการพาณิชย์แยกอีกฉบับหนึ่งรวม ๖ ข้อ สนธิสัญญาฉบับนี้ทำขึ้นถึง ๔ ภาษา คือ ไทย อังกฤษ โปรตุเกส และมลายู ทั้งนี้ เพราะในขณะนี้ไม่มีภาษาใดที่จะเข้าใจได้ดีด้วยกันทั้งสองฝ่าย ใจความสำคัญในสนธิสัญญานี้คือ ไทย และอังกฤษจะเป็นไมตรีและไม่คิดร้ายต่อกัน จะไม่แย่งชิงอาบ้านเมืองหรือดินแดนซึ่งกันและกัน ถ้ามีคดีเกิดขึ้นภายในอาณาเขตไทยก็ให้ตัดสินตาม

ขับบรรเมเนียมประเพณีของไทย คนฝ่ายหนึ่งที่
ไปอยู่ในอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องปฏิบัติตาม
กฎหมายของอาณาเขตนั้นทุกประการ

ในการเจรจาทางการค้า นับว่าเบอร์นีประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ พ่อค้าอังกฤษสามารถเข้ามาค้าขายในประเทศไทยได้โดยเรียบ แล้วเสียภาษีในอัตราที่แน่นอนคือ เก็บภาษีปากอ่าวเรือวะล๊ะ ๑,๗๐๐ บาท สำหรับเรือที่บรรทุกสินค้าเข้ามาขาย และวะล๊ะ ๑,๕๐๐ บาท สำหรับเรือที่มิได้บรรทุกสินค้ามาขาย นอกจากจะกำหนดอัตราภาษีปากเรือในระบบการค้าเรียลแล้ว สนธิสัญญาเบอร์นียังกำหนดระเบียบวิธีการค้าเรือของพ่อค้าอังกฤษและคนไทยบังคับจะต้องปฏิบัติเมื่อเข้ามาค้าขายในกรุงเทพฯ การชำระหนี้สิน การพิจารณาความผิดตามประมวลกฎหมายไทย การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การให้ความช่วยเหลือกรณีเรืออับปาง การผูกขาดการค้าข้าวของรัฐบาลไทย ตลอดจนการห้ามนำผู้ต้องหาเข้ามาขายในประเทศไทย รายละเอียดเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในการตกลงทำสนธิสัญญาทางการค้ากับประเทศไทยวันตกลงเป็นครั้งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ รัฐบาลไทยยอมผ่อนผันผลประโยชน์ทางการค้าให้แก่พ่อค้าอังกฤษ “บางส่วน” เท่านั้น

การทำสนธิสัญญาเบอร์นีรัฐระหว่างไทยกับยังกฤษ พ.ศ. ๒๓๖๙ ในช่วงเวลาเพียงสองปีหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ กล่าวได้ว่าเป็นก้าวสำคัญของการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อชาติตะวันตก บุคคลสำคัญฝ่ายไทยที่มีบทบาทในการต้อนรับและเจรจาคับคบจะทุตอังกฤษคือ เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ) มีหน้าที่กราบถูลาภารายงานเรื่องการทำสนธิสัญญาทางไมตรีให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ

การเปิดสันพันธ์ไมตรีกับสหราชอาณาจักร

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหราชอาณาจักรเริ่มต้นจากการค้า ซึ่งเป็นผลเกี่ยวกับนโยบายขยายตัวทางการค้าของสหราชอาณาจักรกับประเทศไทยต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะการค้าในเมืองจีน พ่อค้าอเมริกาได้เข้าไปชี้อสินค้าประเภทเครื่องเทศในเกษตรสูมาราก่อน ต่อมาจึงขยายไปยังเกษตรชาวและหมู่เกาะฟิลิปปินส์ และเมื่อได้เรียนรู้ถึงทางการค้าในเมืองไทยจากบรรดาพ่อค้าชาติอื่น ๆ ที่อ่องกงและสิงคโปร์ จึงสนใจที่จะเข้ามาติดต่อกับค้าขายกับไทย

เนื่องจากรัฐบาลไทยในขณะนั้นต้องการซื้ออาวุธปืนจากพ่อค้าชาวตะวันตก จึงตั้งใจให้พ่อค้า

อเมริกันเข้ามาค้าขายในเมืองไทย ในระยะแรกเป็นการติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้า กล่าวคือพ่อค้าอเมริกันจะนำอาวุธปืนเข้ามาขายให้รัฐบาลไทยแล้วแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทข้าวและน้ำตาล ตลอดจนสินค้าอื่น ๆ ที่ต้องการ เพื่อนำไปจำหน่ายยังเมืองท่าต่าง ๆ ถึงแม้ว่าการค้าระหว่างประเทศไทยทั้งสองจะไม่ขยายตัวกว้างขวางและเป็นการค้าขนาดเล็ก แต่การค้าก็เป็นสาเหตุสำคัญข้อหนึ่งที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสหราชอาณาจักรในเวลาต่อมา

ซึ่งได้มีการลงนามในสนธิสัญญาทางไมตรีและพานิชย์ระหว่างไทยกับสหราชอาณาจักร เมื่อ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๖๙ นับเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่สหราชอาณาจักรทำกับประเทศไทย ซึ่งเป็นข้อตกลงทางการเมืองและการค้าอยู่ในฉบับเดียวทั้งส่วนใหญ่มีเนื้อหาสาระคล้ายคลึงกับสนธิสัญญาเบอร์นี เช่น การกำหนดอัตราภาษี ห้ามนำผ้าฝ้ายมาประเทศไทย ห้ามบรรทุกข้าวสารเป็นสินค้าออกนอกประเทศไทย ผู้ขาดการขายอาวุธยุทโธปกรณ์ให้เพลิงแก่รัฐบาลไทย พ่อค้าอเมริกันจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและธรรมเนียมไทย

ตลอดระยะเวลาที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินนโยบายกับประเทศตะวันตกอย่างระมัดระวังรอบคอบ ด้วยทรงตระหนักรถึงอิทธิพลทางการค้า และการเมืองของชาติตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษที่กำลังแผ่ขยายมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐบาลไทยได้ยินยอมประนีประนอมทำสนธิสัญญากับประเทศไทยต่อไปเป็นครั้งแรกถึงสองชาติ เมื่อพิจารณาเห็นว่าเป็นการตกลงบนพื้นฐานความเสมอภาค

ในตอนปลายรัชกาล การดำเนินนโยบายมีแนวโน้มจะหลีกเลี่ยงการคบค้าอย่างใกล้ชิดหรือทำสนธิสัญญาใด ๆ ที่จะผูกมัดตนเองมากไปกว่าเดิม ความรู้สึกห่วงระแวง และไม่ไว้วางใจชาวตะวันตกได้ทวีขึ้น โดยเฉพาะกับการที่จะเข้ามาเจรจาขอแก้ไขสนธิสัญญานี้สุดท้ายแห่งรัชกาล ซึ่งทางรัฐบาลไทยก็ได้ปฏิเสธ แต่ยังยืนยันในการที่จะรับรับสัมพันธไมตรีอันดีไว

ด้านการค้าสหราชอาณาจักร

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนใหญ่จะไปในทางจัดการ

บ้านเมืองก่อสร้างปฏิสังขรณ์ทั้งพระราชวังและพระราชaramต่าง ๆ เพรารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนาไว้เริ่มหมวดอยุธารุดทรุดโรม ได้มีการปฏิสังขรณ์มากกว่ารัชกาลใด ๆ รวมถึง ๕๓ วัด ที่สำคัญคือ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวัดอรุณราชวารaram ฯลฯ และวัดที่สร้างขึ้นใหม่ ทั้งหมดมี ๑๙ วัด เช่น วัดเฉลิมพระเกียรติ ที่จังหวัดนนทบุรี วัดเทพธิดาราม วัดราชนัดาราม และโลหะปราสาท เป็นต้น

พระองค์เป็นองค์พุทธศาสนูปถัมภกที่เคร่งครัดมาก ทรงเอาพระทัยใส่ในการบูรณะและสร้างพระราชaramต่าง ๆ เป็นอย่างมาก แม้พระประชวรหนัก ก็ยังได้ทรงพระราชประวัติว่า “ทุกวันนี้คิดสละห่วงใหญ่ได้หมด อาลัยอยู่แต่วัด สร้างไว้ให้ไทยโดยทั่วไป ที่ยังค้างก้มอยู่ ถ้าชารุดทรุดโรมไปจะไม่มีผู้ช่วยทำบุญบำรุง เงินในพระคลังเหลืออยู่สักเท่าไร ขอสักหนึ่งหมื่นเดิด ถ้าผู้ใดเป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว ให้ช่วยบอกร่างเข้าขอเงินรายนี้ ให้ช่วยทำบุญบำรุงวัดที่ชารุดทรุดโรม และวัดที่ยังอยู่นั้นเสียให้แล้วด้วย”

พระปริยัติธรรม

พระราชนิสัยสถาบันหนึ่ง ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไฟพระราชหฤทัยยิ่งไม่แพ้สร้างพระราชaram ได้แก่ การที่ทรงส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม เพราะเมื่อสมัยอยุธยา พระคัมภีร์สูตรเพลิงไฟสูญหายเป็นจำนวนมาก และเมื่อครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดให้สังคายนา

พระไตรปิฎกเป็นการใหญ่แล้ว มาในสมัยพระองค์ ทรงสร้างพระปริยัติธรรมฉบับเอกจบ ๑ ฉบับโถจบ ๑ ครอบเทพชุมนุมจบ ๑ ครอบลายกำมะลوجบ ๑ รวม ๔ จบ โปรดให้พระเถระผู้เชี่ยวชาญสอนหนังสือ แด่พระภิกษุสามเณร ด้วยพระบรมราชูปถัมภกนี้ พระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร จึงรู้พระไตรปิฎกขึ้นมากกว่าแต่ก่อน ดังสรรเริญพระเกียรติคุณว่า

“พระพราหมกุศลเป็นต้นนำ พระสัจธรรม จึงพุ่ง อยู่รุ่งเรือง”

พระเศวตคุณาวิหารยอด เป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ในรัชกาลนี้ในรูปแบบไทยประเพณี มีลักษณะเด่นที่ครัวพิจารณาคือ เครื่องยอดเป็นทรงมงกุฎที่งดงามทั้งรูปทรงและสัดส่วน อีกทั้งการประดับด้วยเครื่องกระเบื้องถ้วย ด้วยฝีมือประณีต หลังคานทรงจั่วปีกนก ๒ ตับ มุขลด ๒ ชั้น ไม่มีไขราหน้าจั่ว หน้าบันก่ออิฐถือปูนประดับเครื่องกระเบื้องถ้วย คุหาน้ำบันปั้นปูนเป็นช่องฟ้าและทางหนงส นาคสะดุง แต่เปลี่ยนรูปทรงของช่องฟ้าและทางหนงสเป็นหัวนาค ซึ่งดูเป็น ๓ มิติมากกว่าทำด้วยไม้

ด้านนอกของอาคาร ซึ่งปรากนูโนโนส์วิหาร ทั้ว ๆ ไปมักจะเป็นเศกสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่รับชายคา แต่ที่พระวิหารนี้เป็นผนังก่ออิฐถือปูน เจาะช่องเปิดเป็นรูปโค้งแหลม ประดับด้วยเครื่องกระเบื้องถ้วย เป็นลายดอกไม้ (ส่วนยอดโถงแหลมมีตราน จประภัยใต้พระจุลจอมกุญแจน์เป็นการบูรณะในสมัยรัชกาลที่ ๕) นอกจากนั้น ตอนมุขของผนังส่วนย่ออุ่มไม่สิบสอง และเสาอิฐรอบอาคารก็ประดับด้วยเครื่องกระเบื้องถ้วยเช่นกัน และยังเน้นส่วนฐานทำเป็นรูปกาบพระมหา และทำหัวเส้าเป็นรูปบัวจงกลเช่นเดียวกับอาคารแบบ

ไทยประเพณีซึ่มประตุหน้าต่าง เป็นซึ่มยอดมงกุฎ เช่นเดียวกับเครื่องยอดหลังคา หน้าต่างส่วนที่ตรงกับบันไดทางขึ้นก็นเน้นด้วยการประดับผ้าทิพย์ บานประตุ ด้านนอกประดับด้วยบานประดับมุขของเดิม ฝิมือช่างสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ กรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นบานประตุที่งดงามมาก ส่วนบานประตุด้านใน เขียนรูปทวารบาลแบบจีน แต่แต่งตัวแบบไทย ยืนถือจั่งวนหลังสิงห์ ซึ่งเป็นรูปทวารบาลที่นิยมเขียนกันมากในรัชกาลนี้ ส่วนบานหน้าต่างในเขียนรูปเครื่องบุชาแบบจีน แต่ผนังยังเขียนลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ดอกใน เช่นอาคารที่สำคัญแบบไทยประเพณี

พระเศวตคุภภाचารวิหารยอดเป็นอาคารที่มีความงดงามยอดเยี่ยมอีกหลังหนึ่งของกรุงรัตนโกสินทร์ที่ตั้งในรูปทรง สัดส่วน และความประณีต บรรจงในการประดับเครื่องกระเบื้องถ้วย ณ ที่ต่าง ๆ ด้วยขนาดและสีสันที่แต่งแต้มบานยอดมองกุฎกีดี ข้อฟ้าหน้าบันกีดี ซึ่มประตุหน้าต่างกีดี ตลอดจนพนักกระเบียง ช่อโค้งที่ผนังภายนอก ผนังส่วนย่อมุมไม้มีสิบสอง อีกทั้งการตกแต่งผนังภายนอก บานประตุหน้าต่าง ล้วนแต่แสดงถึงอัจฉริภาพของช่างในสมัยรัชกาลที่ ๓ ทั้งสิ้น

พระมนก

สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ คงจะชำรุดทรุดโทรมตามอายุของอาคาร จึงได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์ เป็นการใหญ่เช่นเดียวกับพระอุโบสถ การเปลี่ยนแปลงจะเห็นได้ชัดคือ การประดับผนังภายนอกด้วยดินเผา ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ที่พนบันพื้นกระ激สีเขียว ฐานพระมนกตั้งรูปครุฑพนมและอสูรพนม ฐานปัทม์ตั้ง

รูปเทพนนทรงเครื่อง เสาหินทำเป็นฐานปัทม์ทรงเครื่องประดับกระจากแบบเดียวกับพระอุโบสถ

พระอันภูมิหาเจดีย์

หรือพระปรางค์ ๘ องค์ หน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ ๓ เพราะรูปทรงของพระปรางค์นั้นมีลักษณะผอมเพรียว เช่นเดียวกับพระปรางค์ที่สร้างขึ้นที่อื่นในรัชกาลเดียวกัน เช่น ปรางค์ทิศ วัดอรุณราชวราราม ปรางค์ ๔ องค์ที่มุ่มพระระเบียงชั้นในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นต้น นอกจากนั้น พระปรางค์ทั้ง ๘ องค์นี้ ยังประดับด้วยกระเบื้องเคลือบสีต่าง ๆ เช่นเดียวกับพระปรางค์ในวัดดังกล่าวแล้วข้างต้นอีกด้วย

ด้านการทกหาร

ในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้มีการปรับปรุงการทหารให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในด้านการจัดหน่วยยังคงดำเนินตามแบบแผนที่มีมาในสมัยอยุธยาเป็นส่วนใหญ่ แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงบางเล็กน้อย เป็นต้นว่า โปรดให้จัดหน่วยทหารราบและทหารปืนใหญ่ขึ้นเป็นหน่วยประจำการ ดังปรากฏในตำนานกรมทหารราบที่ ๕ ว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้เก็บหมู่รามัญเมืองนครเขื่อนขันธ์ เมืองปทุมธานี มาฝึกหัดเป็นทหารซีปอยเป็นหน่วยทหารรักษาพระองค์ และเจ้าฟ้าฯ กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ได้ทรงจัดหมู่ญวนมาฝึกหัดเป็นทหารปืนใหญ่และให้แต่งกายแบบทหารซีปอย (คนไทยส่วนใหญ่เรียกว่าทหารซีปาย)

พ.ศ. ๒๓๗๕ โปรดให้สร้างป้อมปราการเมืองกาญจนบุรี เพื่อรับศึกพม่าทางด้านตะวันตก

เจ้าฟ้า กรมขุนอิศเรศรังสรรค์นั้น ทรงชำนาญ ในวิชาการทหารเป็นใหญ่อย่างหาญ์ได้เทียบได้ยาก เพราะทรงสันทัดในภาษาอังกฤษ จึงทรงใช้เป็น เครื่องมือในการศึกษาวิชาศึกษากรรมการทหารเรือ และการปืนใหญ่อย่างแท้กฎหมาย จนกระหึ่งทรงแปล และแต่งตำราปืนใหญ่โบราณและตำราปืนใหญ่ไทย ไว้เล่มหนึ่ง และทรงรับพระราชกิจเกี่ยวกับการ ปืนใหญ่ของกองทัพไทยมาตลอดรัชกาล ในเรื่องนี้ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ ไว้ในคำแห่งง่วงหน้าว่า

“...เมื่อในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้พระบาทสมเด็จ พระปืนเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบังคับบัญชาทหารปืนใหญ่ จึงทรงศึกษาวิชาการทหารปืนใหญ่อย่างถูป แล้ว เอาเป็นธุระฝึกหัดจัดทหารตลอดมา และอึกประการ หนึ่ง โปรดวิชาต่อเรือกำปั่นรบ ได้ทรงศึกษาตำรา เครื่องจักรกลกับมีชั้นนารีจนทรงสร้างเครื่องเรือ กลไฟขึ้นได้ในเมืองไทยเป็นครั้งแรก จึงเป็นเหตุ ให้โปรดทั้งวิชาการทหารบกทหารเรือ”

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง ตรัษณกว่าศัตตรุของไทยในสมัยต่อไปจะไม่ใช่พม่า ซึ่งมีระบบทหารเช่นเดียวกับไทยอีกแล้ว ภัยอันตราย ของไทยต่อไปจะเป็นชาติตะวันตกซึ่งมีระบบการ

ทหารที่มีประสิทธิภาพกว่าทางตะวันออกมาก ด้วย เหตุนี้เอง พระองค์จึงได้ทรงดำเนินการป้องกัน ประเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. สร้างป้อมปราการรักษาพระนคร

พ.ศ. ๒๓๗๑ โปรดให้สร้างป้อมปึกกา, ป้อมตรีเพชร, ป้อมวิเชียรโซภก ที่ปากน้ำท่าจีน เมืองสมุทรปราการ

พ.ศ. ๒๓๗๔ โปรดให้สร้างป้อมพิมาตข้าศึก ที่ปากน้ำแม่กลอง เมืองสมุทรสงคราม

พ.ศ. ๒๓๗๗ โปรดให้สร้างป้อม คงกระพัน, ป้อมที่ปากน้ำบางปะกง เมืองฉะเชิงเทรา ไม่ปรากฏชื่อ

พ.ศ. ๒๓๗๒ โปรดให้สร้างป้อม เสือช่องเนิบ ที่ ต. บางจะเกรียง

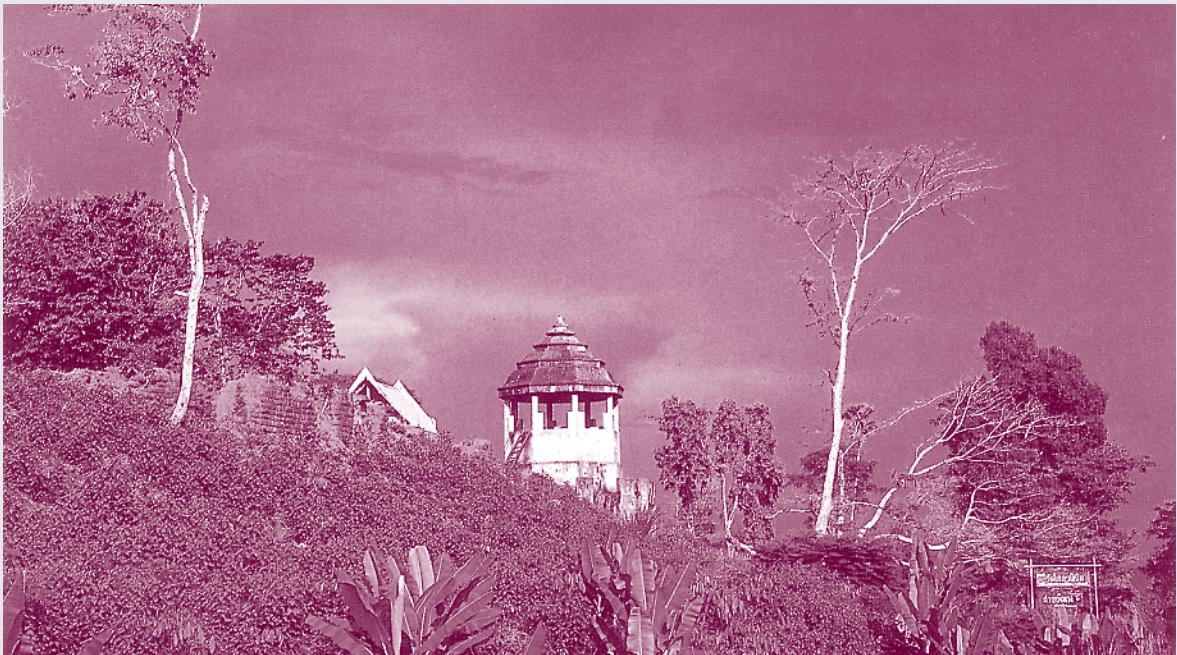
๒. สร้างเมืองหน้าด่าน

พ.ศ. ๒๓๗๔ โปรดให้สร้างป้อม ปราการเมืองกาญจนบุรี เพื่อรับศึกพม่าทางด้าน ตะวันตก

พ.ศ. ๒๓๗๙ โปรดให้สร้างป้อมที่ ปากทะเลสาบ ต. บ่ออย่าง เมืองสงขลา

๓. การสร้างเรือรบ

โปรดให้นำเรือสินค้ามาดัดแปลงเป็น เรือรบเอาไว้ประจำการ

พ.ศ. ๒๕๗๙ โปรดให้สร้างป้อมที่ป่ากทม.เสนาบ
ต.บ่อยาง เมืองสิงขลา

การสร้างรามกับพม่าก็มีน้อยลง แต่ก็ได้มีการยกท้าวไปขึ้นไ吏กงหทพเจ้าอนุวงศ์ของลาว กาลในครั้นนี้ได้ปรากฏวีรศรีของไทย คือ ท่านผู้หญิงโม ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งคุณหญิงโมเป็น “ห้าวสุรนารี”

ด้านการต่างประเทศ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปักครองประเทศ รักษาราชอาณาจักรมาโดยตลอด ปลดปล่อย สร้างความเจริญรุ่งเรืองเป็นอเนกประสงค์ พระราชาธิราชศรีเรอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ผู้ทรงพระนิพนธ์เรื่อง “สามกรุง” สรุปเหตุการณ์ในรัชสมัยนี้ว่า

“สมเด็จพระนั่งเกล้า
ครองราชย์ปราศสิ่งเคร้า
จวบสิ้นภาระ
พระอยุฯ
ภัยในไทยสงบถ้วน
ทรงประศาสน์ราชกิจล้วน
เหมาะแท้แก่สมัย
ท่านนาฯ
หลายสิ่งทรงสุขดีไว
เครื่องระลึกถึงให้”

ที่สร้างอนุสรณ์ฯ”

ปี พ.ศ. ๒๕๗๑ มีมิชชันนารีจากประเทศไทย เนเธอร์แลนด์ และจากประเทศอังกฤษ เดินทางเข้ามาเผยแพร่ศาสนาจำนวนมาก ต่อมาปี ๒๕๗๔ มีมิชชันนารีจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาอีกถือได้ว่าประเทศไทยขณะนั้นมีคุณะมิชชันนารีเข้ามาหลายคณะ จึงทำให้ไทยได้รับประโยชน์หลายด้าน

ประโยชน์สำคัญที่ไทยรับจากมิชชันนารี อเมริกันคือ งานริเริ่มการศึกษาแบบใหม่ การพิมพ์ กิจการหนังสือพิมพ์ การแพทย์ การสาธารณสุข การศึกษาภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง โฉมหน้าประเทศไทยเป็นตะวันตกในสมัยต่อมา นอกจาก การสอนศาสนาอันเป็นวัฒนธรรมประสัค์หลักแล้วมิชชันนารี อเมริกันยังช่วยเหลือทางการแพทย์ รับรักษาโรครวมทั้งจำหน่ายยาจ่ายยาจากยาต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้ชาวไทยจึงพากันเรียกพวกมิชชันนารีทั้งที่เป็นแพทย์และมิใช่แพทย์ว่า “หมอ” เป็นส่วนใหญ่

มิชชันนารีอเมริกาที่ทำงานเป็นคุณประโยชน์ต่อประชาชนชาวไทยหลายด้านด้วยกัน คือ นายแพทย์เดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) ซึ่งเข้ามาเมืองไทยใน พ.ศ. ๒๕๗๔ หมอบรัดเลย์ เป็นนายแพทย์และนักวิทยาศาสตร์ ได้นำวิชาการ

แพทย์แบบวันตกลมายแพยแพร่เป็นคนแรกในเมืองไทย เช่น การปลูกฝืป้องกันไข้ทรพิษ การเริ่มต้นแพะพันธุ์หนองผีชื่นใช้ในประเทศไทย และวิธีผ่าตัดแผนปัจจุบัน นอกจากนี้ หมอบรัดเลย์ยังเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงพยาบาลขึ้นเป็นครั้งแรก ช่วยให้การพิมพ์หนังสือเผยแพร่ ส่งเสริมการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าขึ้น

หมอบรัดเลย์ได้ชื่อว่าเป็น “บิดาแห่งการพิมพ์และหนังสือพิมพ์ของเมืองไทย” ได้ริเริ่มออกหนังสือพิมพ์แผงลงข่าวรายปักษ์เป็นภาษาไทย ชื่อหนังสือจดหมายเหตุ (The Bangkok Recorder) มีเรื่องสารคดี ข่าวการเมือง ข่าวราชการ ข่าวการค้า ข่าวเบ็ดเตล็ด ฉบับแรก ออกเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๘๗ ซึ่งตรงกับวันชาติของสหรัฐอเมริกา ต่อมามหอจันดเล (Dr. Chandler) จึงออกหนังสือรายปีเป็นภาษาอังกฤษชื่อ บางกอก คาเลนเดอร์ (The Bangkok Calendar) ซึ่งหมอบรัดเลย์เข้าดำเนินกิจการแทนในภายหลัง หนังสือพิมพ์ที่เริ่มดำเนินงานโดยมิชชันนารีอเมริกันได้เป็นตัวอย่างการทำหนังสือพิมพ์ในเมืองไทยในสมัยต่อมา

ในบรรดา米ชันนารีทั้งหลาย หมอบรัดเลย์ เป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่งที่ได้นำแนวความคิดใหม่ ๆ ทั้ง ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเข้ามาเผยแพร่อย่างจริงจัง ทั้งโดยการแสดงความคิดผ่านทางหนังสือพิมพ์ และโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชนชั้นสูงของไทยที่มีหัวก้าวหน้าทันสมัย หมอบรัดเลย์ได้อุทิศตนเผยแพร่คริสต์ศาสนา ควบคู่กับการบุกเบิกทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ในเมืองไทย ด้านการแพทย์และการพิมพ์

หมอบรัดเลย์ใช้ชีวิตในเมืองไทยถึง ๓ รัชกาล เมื่อหมอบรัดเลย์ถึงแก่กรรมในวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเงินช่วยเหลือในงานศพ และสร้างรั้วเหล็กล้อมที่ฝั่งพนมอบรัดเลย์ เพราะทรงระลึกถึงคุณความดีที่หมอบรัดเลย์ทำไว้ในเมืองไทย

นอกจากนี้ การขยายอิทธิพลของชาติตะวันตกไปยังภูมิภาคเอเชียและแอฟริกายังได้รับแรงจูงใจจากความต้องการที่จะเผยแพร่คริสต์ศาสนาและความสำนึกในด้านมนุษยธรรมความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของชาติตะวันตก ทำให้ชาวตะวันตกเชื่อมั่นในวิถีทางที่ถูกต้อง และถือว่าเป็น “ภาระของชนผิวขาว” ที่ต้องเข้าไปปกคล้องชนชาติที่ยังล้าหลัง หรือเข้าไปเผยแพร่ศาสนาและอารยธรรมของ

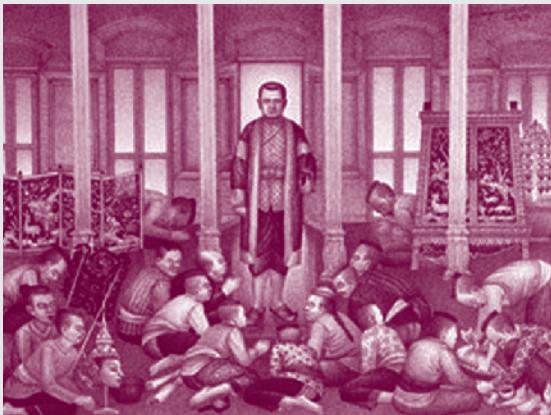
ตนควบคู่กันไป

นับตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ จุดประสงค์ในการติดต่อกับค้ากันระหว่างชาติตะวันตกและดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ขยายตัวจากการแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าและเผยแพร่คริสต์ศาสนา มาเป็นการขยายอิทธิพลทางการเมืองพร้อมกันไปด้วย เป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลของชาติตะวันตกพร้อมที่จะใช้กำลังสนับสนุนเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางการค้าและปกป้องสิทธิชนาติของตน รวมทั้งส่งเสริมการดำเนินนโยบายขยายอิทธิพลทางการเมืองของบริษัทการค้าข้ามเมืองรูปแบบของการค้ากันเปลี่ยนแปลงไป เช่นนี้การเผยแพร่หนังสือ จึงเป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้อยู่ภายใต้กลุ่มนชนชั้นผู้ปกครองจำนวนน้อย ซึ่งยังคงต้องการรักษาสถานภาพเดิมไว้เท่าที่จะทำได้ นับเป็นโชคดีของเมืองไทยที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและกลุ่มนชนชั้นนำได้ศึกษาสถานการณ์ระหว่างประเทศ จึงพยายามปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินนโยบาย กับประเทศตะวันตกให้เหมาะสมอย่างระมัดระวัง รอบคอบตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในขอบเขตที่จะพึงกระทำได้

พระเกียรติคุณ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว “อบตัววา”

ในรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นับประวัติศาสตร์ในทางวิชาการปัจจุบันต่างเห็นพ้องกันเป็นจุดเริ่มต้นของหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างเก่ากับใหม่ เพราะเป็นเวลาที่ชาติตะวันตกเริ่มจะแผ่อิทธิพลเข้ามาในสยามประเทศ ทรงมีพระราชศัพน์ที่ให้รัฐมั่นคงไว้ให้จด แม้ใน

วาระที่สุดก่อนสวรรคตไม่นานนัก ก็รับสั่งเตือนสติลูกหลานไทยว่า “การศึกษาความข้างળุนข้างพม่าก็เห็นจะไม่มีแล้วจะมีอยู่ก็แต่ข้างพวกรั่ง ให้ระวังให้ดีอย่าให้เสียที่แก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาก็คิดควรจะเรียนเอาไว้ก็ให้อาอย่างเช่น แต่อย่าให้นับถือเลื่อมใสไปที่เดียว”

พระราชนำรัตน์ถือเป็น “อมตวaja” ที่ทรงประทานด้วยรอบรู้การณ์ล่วงหน้า ชาวไทยโปรดจดจำไว้ชี้ลูกชี้หลาน

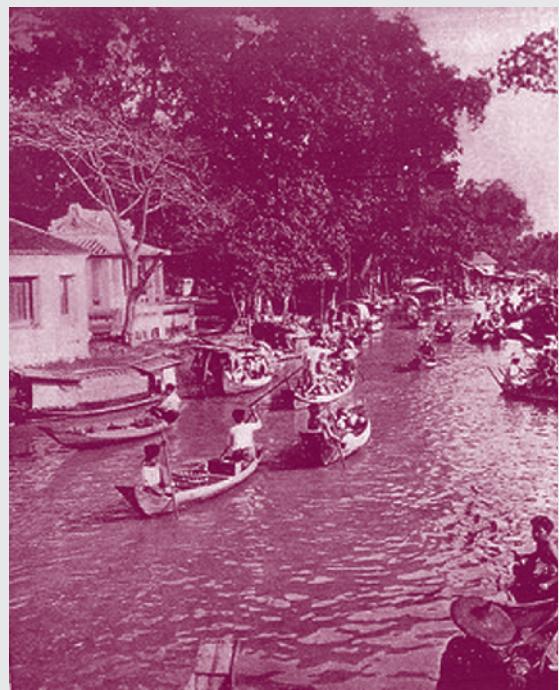
“ເຈັບຖຸແດງ”

ตลอดพระชนม์ชีพของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระองค์อย่างสมถะยิ่งไม่โปรดการบันเทิง โขน ละคร ฟ้อนรำ ทรงใช้จ่ายพระราชนิรภัยอย่างมัธยสัสด์ เงินซึ่งทรงได้กำไรจากการค้าสำเกาตั้งแต่ก่อนเสวยราชย์และเสวยราชย์แล้วอันเป็นเงินส่วนพระองค์ ก็โปรดให้บรรจุไว้ในถุงแดงเก็บไว้ในพระคลังข้างที่ เล่าสืบกันมาว่า มีพระราชนำรัตน์ให้ลูกหลานใช้ได้แต่เดือนและพระราชนำรัตน์ทรงพยากรณ์รวมกับทรงเห็นเหตุการณ์ข้างหน้า เพราะเงินนี้ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ใช้เป็นค่าปรับให้แก่รัฐบาลรั่งเศส ในกรรณี ร.ศ. ๑๐๒ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้ประเทศไทยลดพันจាយิกฤตการณ์ทางการเมือง

“พระบิดาผู้ให้กำเนิดสกิดิอุทกวิทยาแก่ประเทศไทย”

ตามหลักฐานที่ปรากฏและรวบรวมได้จากประวัติศาสตร์ พบว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ของพระบรมราชจักรีวงศ์ เป็นองค์แรกที่ได้ทรงใช้สกิดิทางอุทกวิทยา คือ ระดับ

น้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นข้อมูลในการพยากรณ์สถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีบัญชาให้ตั้งสาระดับน้ำเป็น “ເສາທິນ” เพื่อวัดระดับน้ำสูงสุดของแต่ละปี ซึ่งจะอยู่ประมาณเดือน ๑๒ ของไทย หรือเดือนตุลาคม-พฤษจิกายน จากค่าระดับน้ำสูงสุดนี้เอง สามารถพยากรณ์ได้ว่า การทำงานของประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่ทำอยู่บริเวณทุ่งรำภากกลาง และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางระดับน้ำสูงสุดของแม่น้ำเจ้าพระยาจึงเริ่มมีสกิดิตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๗๔ (ค.ศ. ๑๘๓๑) เป็นต้นมา เหตุที่พระองค์ท่านอยากราบราระดับน้ำสูงสุดของแต่ละปีก็เพื่อนำมาเตรียมรับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจล่วงหน้า เพราะถูกเก็บเกี่ยวจะทำเมื่อน้ำลดประมาณเดือนธันวาคม-มกราคม อาจกล่าวได้ว่า นอกจากเป็นการเริ่มงานอุทกวิทยาของประเทศไทยแล้ว ยังเป็นการเริ่มต้นวิชาเศรษฐศาสตร์ของประเทศไทยด้วย สาระดับน้ำที่ทรงพระราชนานั้นนี้ยังคงมีสกิดิต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยกรมชลประทานเป็นผู้เก็บสถิติและใช้ประโยชน์ในปัจจุบันยังใช้ในการพยากรณ์น้ำสูงสุดของกรุงเทพมหานครได้อีกด้วย จึงสมควรยกย่องและเกิดพระเกียรติรัชกาลที่ ๓ ว่าเป็นบิดาผู้ให้กำเนิดสกิดิอุทกวิทยาแก่ประเทศไทย เป็นมรดกอันล้ำค่าซึ่งไม่สามารถหาสิ่งใดมาเทียบได้

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสดย ราชสมบัติอยู่ได้ ๒๗ ปี ก็เริ่มทรงพระประชวร เป็นที่น่าสังเกตว่าพระองค์ไม่เคยตั้งใจเป็นพระ อัครมเหศี เนื่องจากมีพระราชประสังค์ที่จะไม่ให้มี การสืบราชสมบัติทางสายของพระองค์ และตั้งพระ ราชทายที่ไว้ว่าเมื่อสิ้นรัชกาลของพระองค์ จะทรงคืน ราชสมบัติให้แก่เจ้าฟ้ามงกุฎ ทั้งที่พระองค์ทรงมี พระราชโกรสและพระราชอิດารวม ๕๑ พระองค์ เป็นพระเจ้าลูกยาเธอ ๒๒ พระองค์ พระเจ้าลูกເเรอ ๒๙ พระองค์

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัว มีพระโรคที่มีอาการทวีมากขึ้น ทรงพระราชน คำริว่าถ้าสวรรคตในพระมหามนเทียร ท่านผู้มาเป็น พระเจ้าแผ่นดินใหม่จะรังเกียจ จึงรับสั่งให้พระยาครร พิพัฒน์ ทำพระแท่นและพระวิสูตรมาตั้งและกั้นใน

พระที่นั่งจักรพรรดิพิมานองค์ข้างตะวันตก แล้วเสด็จ ออกมาประทับและสวรรคตอยู่ที่พระแท่นทำใหม่นั้น เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๓๘๔ ทรงกับบันพูร เดือน ๕ ขึ้น ๑ ค่ำ เวลา ๘ นาฬิกาเศษ รวม พระชนมพรรษาได้ ๖๔ พรรษา

นับแต่วันสวรรคตามถึงบัดนี้ เป็นเวลาถึง ๑๕๙ ปีแล้วก้าวตาม ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ที่เกิดขึ้นในเมืองไทยทำให้เราเห็นว่า พระบาทสมเด็จ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีวิจารณญาณที่กว้างไกล และถูกต้องเทียงตรงเพียงใด ตลอดพระชนม์ชีพ ของพระองค์ได้พิสูจน์แล้วว่าทรงเป็นพระเจ้าอยู่หัว เพื่อประโยชน์ของคนไทยสถานเดียว

ขอพระเกี้ยรติคุณของพระองค์คงรุ่งเรืองสุก สว่างอยู่ท่ามกลางหัวใจของคนไทยทุกดวงไปตระบ นานาและนานนาน ◆